

aliquid quod non continetur virtute nec in elementis nec in cœlestibus corporibus, scilicet anima rationalis. Corpus etiam hominis ordinatur ad hominem, non secundum animalem vitam tantum, sed ad perfectionem naturæ ipsius. Et quamvis corpus hominis sit ex contrariis compositum, inerit tamen principium incorruptibile, quod poterit præservare a corruptione absque violentia, cum sit intrinsicum. Et hoc poterit esse sufficiens principium motus, motu cœli cessante, cum a motu cœli non dependeat.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod per carnem et sanguinem intelligitur corruptio carnis et sanguinis; unde in eadem auctoritate subditur: *Neque corruptio incorruptelam possidet.*

AD SECUNDUM dicendum, quod motus est causa mixtionis secundum fieri; sed conservatio ejus est per formam substantialem, et ulterius per principia cœlo altiora, ut in superioribus questionibus patet.

AD TERTIUM dicendum, quod anima rationalis ex perfecta unione ad Deum, omnino super materiam victoriam habebit; et sic licet materia sibi relicta corruptibilis sit, tamen ex virtute animæ incorruptionem sortiatur.

AD QUARTUM dicendum, quod sensibilitas in homine est a principio incorruptibili, scilicet ab anima rationali: in brutis autem est a principio corruptibili; et ideo corpus sensibile hominis in perpetuum potest remanere, non autem corpus sensibile bruti.

AD QUINTUM dicendum, quod anima corpori unita plus assimilatur Deo quam a corpore separata, quia perfectius habet suam naturam. Intantum enim unumquodque Deo simile est, in quantum perfectum est; licet non sit unius modi perfectio Dei et perfectio creaturæ.

AD SEXIMUM dicendum, quod anima corpori unita non multiplicatur per modum formarum materialium quæ sunt divisibiles divisione subjecti; sed in se remanet simplex et una; unde ejus operatio non impeditur ex corporis unione, quando corpus omnino erit subjectum animæ; nunc autem impeditur ex corporis unione, propter hoc quod anima non perfecte dominatur in corpus.

AD SEPTIMUM dicendum, quod appetitus naturalis elementorum tendendi in propria loca, per dominium animæ in corpus retinebitur, ne dissolutio elementorum fiat; quia elementa perfectius esse habebunt in corpore hominis quam in suis locis habent.

AD OCTAVUM dicendum, quod motus cordis in homine causabitur ex natura animæ rationalis; quæ a motu cœli non dependet; et ideo motus ille non cessabit, motu cœli cessante.

AD NONUM dicendum, quod omnia membra corporis rema-

nebunt, non propter usum animalis vitæ, sed propter perfectionem naturæ hominis.

QUESTIO VI

DE MIRACULIS

(*Et habet decem articulos.*)

Primo enim queritur, utrum Deus possit in rebus creatis aliquid operari præter causas naturales, vel contra naturam, vel contra cursum naturæ; 2° utrum omnia quæ Deus facit contra naturam vel contra cursum naturæ, possint dici miracula; 3° utrum creaturæ spirituales sua naturali virtute possint miracula facere; 4° utrum boni Angeli et homines per aliquod donum gratiæ miracula facere possint; 5° utrum dæmones cooperentur ad miracula faciendâ; 6° utrum dæmones vel Angeli habeant corpora sibi naturaliter unita; 7° utrum Angeli vel dæmones possint corpora assumere; 8° utrum Angelus vel dæmon, vel corpus assumptum possit operationes viventis corporis exercere; 9° utrum operatio miraculi sit attribuenda fidei; 10° utrum dæmones cogantur aliquibus sensibilibus et corporalibus rebus, factis aut verbis ad miracula faciendâ, quæ per magicas artes fieri videntur.

ARTICULUS PRIMUS. — *Utrum Deus possit in rebus creatis aliquid operari præter causas naturales, vel contra cursum naturæ.*

Questio est de miraculis; et primo queritur, utrum Deus possit in rebus creatis aliquid operari præter causas naturales, vel contra naturam, vel contra cursum naturæ. Et videtur quod non: quia in Glossa Rom., XI (ordinaria, ibi: *Contra naturam insertus es*), dicitur: *Deus omnium naturarum conditor, nihil contra naturam facit.*

2. Præterea, alia Glossa dicit ibidem: *Contra legem naturæ tam Deus facere non potest quam contra seipsum.* Contra seipsum autem nullo modo facere potest: quia *seipsum negare non potest*, ut dicitur II Tim., XIII. Ergo nec contra naturæ ordinem, qui est lex naturæ, Deus facere potest.

3. Præterea, sicut ordo humanæ justitiæ derivatur a divina justitia, ita ordo naturæ derivatur a divina sapientia; ipsa enim est quæ disponit omnia suaviter, ut dicitur Sap., VII. Sed contra ordinem humanæ justitiæ Deus facere non potest; sic enim esset causa peccati, quod solum ordini justitiæ repugnat. Cum ergo non minor sit Dei sapientia quam ejus justitia, videtur quod nec contra ordinem naturæ facere possit.

4. Præterea, quodcumque Deus operatur in creaturis per rationes seminales, non fit aliquid contra naturæ cursum. Sed non potest Deus aliquid convenienter operari in natura præter rationes seminales naturæ inditas. Ergo Deus non potest convenienter contra cursum naturæ facere. Probatio mediæ. Augustinus enim dicit (in III de Trin., cap. xi et xii), quod visibiles apparitiones patribus exhibitæ sunt mediante ministerio Angelorum, ex hoc quod Deus corpora regit per spiritus. Sed similiter corpora inferiora regit per superiora, ut (in eodem lib., cap. iv) ipse dicit; et similiter potest dici, quod effectus quoslibet regit per causas. Cum ergo in causis naturalibus rationes seminales sint inditæ, videtur quod Deus convenienter non possit operari in effectibus naturalibus, nisi in rationibus seminalibus mediantibus; et sic nihil fiet ab eo contra cursum naturæ.

5. Præterea, Deus non potest facere quod affirmatio et negatio sint simul vera; quia cum hoc sit contra rationem entis in quantum est ens, est etiam contra rationem creaturæ; prima namque rerum creaturarum est esse, ut dicitur in libro de Causis (prop. iv). Prædictum autem principium, cum sit primum inter omnia principia, in quod omnia alia resolvuntur, ut probatur in IV Metaph., oportet quod in qualibet necessaria propositione includatur, et quod ejus oppositum includatur in quolibet impossibili. Cum ergo ea quæ sunt contra cursum naturæ, sint impossibilia in natura, sicut cæcum fieri videntem, et mortuum fieri viventem; in hujusmodi oppositum dicti principii includetur. Ergo ea quæ sunt contra cursum naturæ, Deus facere non potest.

6. Præterea, quædam Glossa dicit, Ephes., iii, quod Deus contra causas quas voluntate instituit, mutabili voluntate nihil facit. Sed causas naturales Deus voluntate sua instituit. Ergo contra eas nihil facit nec facere potest, sicut non potest esse mutabilis; mutabilitas enim voluntatis videtur, cum aliquis facit contra id quod prius voluntate instituit.

7. Præterea, bonum universi est bonum ordinis, ad quem pertinet cursum naturalium rerum. Sed Deus non potest facere contra bonum universi, quia ex sua bonitate summa provenit quod omnia sint valde bona secundum ordinem universi. Ergo Deus non potest facere contra cursum naturalium rerum.

8. Præterea, Deus non potest esse causa mali. Malum autem, secundum Augustinum (de Nat. boni, cap. iv), est privatio modi, speciei et ordinis. Ergo Deus non potest facere contra cursum naturæ, qui pertinet ad ordinem universi.

9. Præterea, Genes., ii, 2, dicitur, quod *Deus die septimo cessavit ab opere quod paravit*; et hoc ideo, secundum Glossam ordin., quia cessavit a novis operibus condendis. Sed in operibus sex dierum non fecit aliquid contra cursum naturæ. Unde Augustinus dicit (II super Genes. ad litt., parum a princ.),

quod in operibus sex dierum non quæritur quid Deus miraculose facere possit, sed quid rerum natura patiatur, quam tunc Deus instituit. Ergo nec postea Deus aliquid fecit contra naturæ cursum.

10. Præterea, secundum Philosophum (in VII Metaph.), natura est causa ordinationis in omnibus. Sed Deus non potest facere aliquid nisi ordinatum; quia, ut dicitur Rom., xiii, 1: *Quæ a Deo sunt, ordinata sunt*. Ergo non potest facere aliquid contra naturam.

11. Præterea, sicuti ratio humana a Deo est, ita et natura. Sed contra principia rationis Deus facere non potest, sicut quod genus de specie non prædicetur, vel quod latus quadrati sit commensurable diametro. Ergo nec contra principia naturæ Deus facere potest.

12. Præterea, totus naturæ cursus a divina sapientia progreditur, sicut artificata ab arte humana, ut Augustinus dicit super illud Joan., cap. 1: *Quod factum est in ipso vita erat*. Sed artifex non facit aliquid contra artem suam nisi per errorem, qui in Deo esse non potest. Ergo nec Deus facit aliquid contra cursum naturæ.

13. Præterea, Philosophus dicit (in II Phys., text. LXXVIII), quod sicut agitur unumquodque, ita natum est agi. Sed quod ita natum est agi sicut agitur, non fit contra cursum naturæ. Ergo nihil fit contra naturæ cursum.

14. Præterea, Anselmus dicit, lib. 1: *Cur Deus homo* (cap. xx, circa princ.), quod minimum inconveniens Deo est impossibile. Inconveniens autem est quod cursus naturæ mutetur, conveniens est autem quod servetur. Ergo impossibile est quod Deus contra cursum naturæ faceret.

15. Præterea, sicut se habet scientia ad falsum, ita se habet potentia ad impossibile. Sed Deus non potest scire id quod est falsum in natura. Ergo Deus non potest facere id quod est contra cursum naturæ; quia hoc est impossibile in natura.

16. Præterea, magis est impossibile quod est impossibile per se quam quod est impossibile per accidens, quia quod per se est tale, magis est tale. Sed id quod fuit non fuisse est impossibile per accidens: quod tamen Deus facere non potest, ut Hieronymus dicit et etiam Philosophus (in VI Ethic., cap. ii, in fine). Ergo nec quæ sunt contra cursum naturæ, quæ sunt impossibilia per se, ut cæcum videre, facere Deus (1) potest.

17. Præterea, secundum Philosophum (in III Ethic., cap. 1), violentum est cujus principium est extra, nil conferente vim passo. Sed ad ea quæ sunt contra cursum naturæ, res naturales conferre non possunt. Ergo si a Deo fiant, erunt violenta; et sic non erunt permanentia; quod videtur inconveniens; nam cæcis illuminatis divinitus permanet visus.

(1) Al. non potest.

18. Præterea, cum omne genus per potentiam et actum dividatur, ut patet in III Physic. (com. xxxiv), ad potentiam autem potentia passiva pertinet, ad actum autem activa; oportet quod ad illa sola potentia passiva inveniatur in natura ad quæ inveniuntur potentia activa naturalis; hoc enim est ejusdem generis; et hoc etiam dicit Commentator in IX Metaph. (text. xi et xvii). Sed ad ea quæ sunt contra cursum naturæ non inveniuntur aliqua potentia activa naturalis; ergo nec potentia passiva. Sed illa respectu quorum non est potentia passiva in creatura, dicimus non posse fieri, quamvis Deus per suam omnipotentiam omnia facere possit. Ergo ea quæ sunt contra cursum naturæ, fieri non possunt propter defectum creaturæ, etsi non propter defectum divinæ potentia.

19. Præterea, quidquid Deus aliquando facit, non esset inconveniens, etiam si semper faceret. Esset autem inconveniens, si Deus omnes effectus naturales crearet non mediantibus causis naturalibus; quia tunc res naturales suis operationibus destituerent. Ergo inconveniens est quod aliquem effectum in istis inferioribus faciat aliquando non mediantibus causis naturalibus. Eis autem mediantibus non facit aliquid contra cursum naturæ. Ergo Deus nihil facit contra cursum naturæ.

20. Præterea, causa per se essentiali ordinem habet ad suum effectum, et e converso. Sed Deus non potest alicui rei auferre quod est sibi essentiali, ea manente; sicut quod sit homo et non sit animal. Ergo non potest effectum aliquem producere sine causa naturali quæ ad hujusmodi effectum habet essentiali ordinem; sicut quod faciat visum sine causis naturalibus ex quibus visus natus est causari.

21. Præterea, inconveniens est ut majus bonum dimittatur pro minori bono. Sed bonum universi est majus quam aliquod bonum particulare cujuscumque; unde Augustinus dicit (Enchiridii cap. x), quod Deus fecit bona etiam singula, simul autem omnia valde bona propter ordinem universi. Ergo inconveniens est quod propter salutem alicujus hominis vel alicujus gentis, Deus mulet cursum naturæ, qui pertinet ad ordinem universi, in quo bonum ejus consistit. Nunquam ergo Deus facit contra cursum naturæ.

Sed contra, a privatione in habitum non potest fieri regressus secundum naturam; fit autem operatione divina; unde dicitur Matth., xi, 5: *Cæci vident, surdi audiunt, etc.* Ergo Deus facit aliquid contra cursum naturæ.

Præterea, potestas superioris non dependet a potestate inferioris, nec secundum eam limitatur. Sed Deus est superior quam natura. Ergo non limitatur ejus potentia secundum potentiam naturæ; et sic nihil prohibet ipsum operari aliquid contra cursum naturæ.

Respondeo dicendum, quod absque omni dubio Deus in re-

bus creatis potest operari præter causas creatas, sicut et ipse operatur in omnibus causis creatis, ut alibi ostensum est; et operando præter causas creatas potest operari eodem effectus quos eisdem mediantibus operatur, et eodem ordine; vel etiam alios, et alio ordine; et sic potest aliquid facere contra communem et solitum cursum naturæ. Cujus veritatis manifestabitur ratio, si ea consideremus quæ huic veritati adversari videntur: quæ quidem sunt tria.

Primum est quorundam antiquorum philosophorum opinio, qui posuerunt istas res corporeas non habere aliam causam superiorem quæ sit eis causa essendi; et sic posuerunt eorum aliqui, ut Anaxagoras, intellectum causam alicujus motus in eis, ut segregationis. Secundum autem hanc positionem, a nulla causa supernaturali naturales formæ, quæ sunt naturalium actionum principia, possunt immutari, nec earum operationes impediri; et sic nihil potest fieri contra cursum naturæ qui ex necessitate harum causarum corporalium ordinatur. Sed hæc positio est falsa; quia oportet illud quod est principium in entibus, esse causam essendi omnibus aliis; sicut summe calidum est causa caliditatis omnibus aliis, ut dicitur in II Metaph. Et de hoc plenius alibi tractatum est (I part., quæst. xlv, art. 1), ubi ostensum est quod nihil potest esse nisi a Deo.

Secundum autem quod prædictam veritatem impedire potest, est opinio aliorum philosophorum qui dixerunt, Deum esse causam omnium entium per ejus intellectum. Sed dixerunt quod Deus de entibus habet universalem quamdam cognitionem in quantum cognoscit seipsum, et quod ipse est principium essendi omnibus entibus; non autem propriam de unoquoque. A scientia autem communi et universali non sequuntur particulares effectus, nisi mediantibus particularibus conceptionibus. Si enim sciam quod omnis fornicatio est fugienda, non fugiam hunc actum nisi accipiam hunc actum esse fornicationem. Et secundum hoc dicunt quidam, quod a Deo non progrediuntur effectus particulares nisi mediantibus causis aliis per ordinem; quarum superiores sunt magis universales, inferiores vero magis particulares; et secundum hoc Deus nihil poterit facere contra cursum naturæ. Sed ista positio est falsa; nam cum Deus seipsum perfecte cognoscat, oportet quod cognoscat quidquid in ipso quocumque modo est. In eo autem est similidum cujuslibet causati, in quantum nihil esse potest quod eum non imitetur; unde oportet quod de omnibus propriam cognitionem habeat, sicut alibi plenius ostensum est, I part., qu. xiv, per totum.

Tertium quod posset prædictam veritatem impedire est positio quorundam philosophorum, qui dixerunt, Deum ex necessitate naturæ res agere; et sic oportet quod ejus operatio determinetur ad istum cursum rerum qui est secundum naturam ordinatus; unde contra eum facere non poterit. Sed hoc etiam

patet esse falsum; nam supra omne quod ex necessitate naturæ agit, oportet aliquid esse quod naturam ad unum determinet, sicut alibi, I part., quæst. xix, art. 4, ostensum est; unde impossibile est quod Deus, qui est primum agens, ex necessitate naturæ agat; quod etiam in alia questione multipliciter ostensum est.

His ergo tribus habitis, scilicet quod Deus sit rebus naturalibus causa essendi, et quod propriam cognitionem et providentiam habeat de unoquoque, et quod non agat ex necessitate naturæ; sequitur quod potest præter cursum naturæ aliquid agere in particularibus effectibus, vel quantum ad esse, in quantum aliquam novam formam inducit rebus naturalibus quam natura inducere non potest, sicut formam gloriæ: aut huic materiæ, sicut visum in cæco; vel quantum ad operationem; in quantum retinet operationes rerum naturalium ne agant quod natæ sunt agere, sicut quod ignis non comburat, ut patet Dan., III, vel quod aqua non fluat, ut patet de aqua Jordanis, Josue, v.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod contra naturam particularem et Deus facit et etiam res naturales; quod enim ignis corumpatur contra naturam particularem hujus ignis est; unde Philosophus dicit (in II Cœli et mundi, com. xxxvii), quod corruptio et senium et defectus omnis contra naturam est. Contra naturam vero universalem nulla res naturalis agit; dicitur enim natura particularis secundum ordinem particularis causæ ad particularem effectum; natura vero universalis secundum ordinem primi agentis in natura, quod est cœlum ad omnia inferiora agentia. Cum autem nullum inferiorum corporum agat nisi per virtutem cœlestis corporis, impossibile est quod aliquod corpus naturale agat contra naturam universalem. Sed hoc ipsum quod aliquid agit contra naturam particularem, est secundum naturam universalem. Sicut autem cœlum est causa universalis respectu inferiorum corporum; ita Deus est causa universalis respectu omnium entium, respectu cuius etiam ipsum cœlum est causa particularis. Nihil enim prohibet unam et eandem causam esse universalem respectu inferiorum et particularem respectu superiorum, sicut et in prædicabilibus accidit; nam animal, quod est universale respectu hominis, est particulare respectu substantiæ. Sicut ergo per virtutem cœli potest aliquid fieri contra hanc naturam particularem, nec tamen est hoc contra naturam simpliciter, quia hoc est secundum naturam universalem; ita virtus Dei potest aliquid fieri contra naturam universalem quæ est ex virtute cœli; non tamen erit contra naturam simpliciter, quia erit secundum naturam universalissimam, quæ consideratur ex ordine Dei ad omnes creaturas. Et ex hoc intellectu Augustinus dicit in Glossa inducta, quod Deus nihil contra naturam facit. Unde subiungitur, quia hoc est unicuique natura quod Deus facit.

Et ex hoc etiam patet responsio AD SECUNDUM; nam illa Glossa loquitur Augustinus de summa lege naturæ quæ attenditur secundum ordinem Dei ad omnes creaturas.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut ex dictis patet, licet Deus possit facere contra ordinem qui est unius creaturæ ad aliam, quod est quasi naturæ particularis respectu ipsius; non tamen potest facere contra ordinem creaturæ ad seipsum. Justitia autem hominis consistit principaliter in debito ordine hominis ad Deum; unde contra ordinem justitiæ Deus facere non potest. Cursus autem naturæ est secundum ordinem unius creaturæ ad aliam; et ideo contra cursum naturæ Deus facere potest.

AD QUARTUM dicendum, quod sicut Deus potest facere præter causas naturales effectus in rebus corporalibus; ita potest facere præter ministerium Angelorum; non tamen est eadem ratio faciendi præter utrumque. Nam præter causas naturales facit ut homo effectum quem causis visibilibus attribuere non potest, in aliquam superiore causam reducere cogatur, ut si ex visibili miraculo divina potentia manifestetur. Operationes autem Angelorum non sunt visibiles; unde eorum ministerium non impedit quin homo in divinæ potentie considerationem adducatur. Et propter hoc Augustinus non dicit quod præter ministerium Angelorum non possit operari, sed quod non operatur.

AD QUINTUM dicendum, quod sicut Deus non potest facere quod affirmatio et negatio sint simul vera; ita non potest facere ea quæ sunt impossibilia in natura, in quantum prædictum impossibile in se claudunt; sicut patet quod mortuum vivificare, claudit in se contradictionem, si ponatur a principio intrinseco naturaliter mortuus ad vitam redire; nam de ratione mortui est quod sit privatus principio vitæ; unde Deus hoc non facit, sed quod mortuus ab exteriori principio vitæ iterato acquirit; quod contradictionem non includit; et eadem ratio est de aliis quæ sunt impossibilia naturæ, quæ facere potest.

AD SEXTUM dicendum, quod Deus non facit contra rationes naturales mutabili voluntate; nam Deus ab æterno prævidit et voluit se facturum quod in tempore facit. Sic ergo instituit naturæ cursum, ut tamen præordinaretur in æterna sua voluntate quod præter cursum istum quandoque facturus erit.

AD SEPTIMUM dicendum, quod Deus faciendo præter cursum naturæ, non removet totum ordinem universi, in quo consistit bonum ipsius, sed ordinem alicujus particularis causæ ad suum effectum.

AD OCTAVUM dicendum, quod malum poenæ est contra ordinem unius partis universi ad aliam partem, et similiter malum cuiuslibet defectus naturalis; sed malum culpæ est contra ordinem totius universi ad finem ultimum, eo quod voluntas, in qua est malum culpæ, ab ipso ultimo fine universi deordinatur per

culpam; et ideo hujusmodi mali Deus causa esse non potest: contra hunc enim ordinem agere non potest, licet posset agere contra ordinem primum.

AD NONUM dicendum, quod miraculum non fit a Deo nisi in creaturis præexistentibus, quæ aliquo modo in operibus sex dierum præexisterunt. Unde opera miraculosa materialiter in operibus sex dierum præcesserunt; licet tunc oportuerit aliquid miraculose fieri contra cursum naturæ, quando natura in-stituebatur.

AD DECIMUM dicendum, quod natura est causa ordinationis in omnibus naturalibus, non autem in omnibus simpliciter.

AD UNDECIMUM dicendum, quod logicus et mathematicus considerant tantum res secundum principia formalia; unde nihil est impossibile in logicis vel mathematicis, nisi quod est contra rei formalem rationem. Et hujusmodi impossibile in se contradictionem claudit, et sic est per se impossibile. Talia autem impossibilia Deus facere non potest. Naturalis autem applicat ad determinatam materiam; unde reputat impossibile etiam id quod est huic impossibile. Nihil autem prohibet Deum posse facere quæ sunt inferioribus agentibus impossibilia.

AD DUODECIMUM dicendum, quod ars divina non totam seipsam explicat in creaturarum productione; et ideo secundum artem suam potest alio modo aliquid operari quam habeat cursus naturæ; unde non sequitur quod si potest facere contra cursum naturæ, possit facere contra suam artem: nam et homo artifex potest aliquid artificiatim facere per suam artem contrario modo quam prius fecit.

AD DECIMUMTERTIUM dicendum, quod Philosophus loquitur de his quæ in natura aguntur: ea enim aguntur sicut apta nata sunt agi.

AD DECIMUMQUARTUM dicendum, quod cursum naturæ servari est conveniens, secundum quod est a divina providentia ordinatus; unde si ordo divinæ providentiæ habet quod aliquid secus agatur, non est inconveniens.

AD DECIMUMQUINTUM dicendum, quod non dicitur aliquid esse falsum simpliciter et alicui, sicut aliquid dicitur esse impossibile simpliciter et alicui, sed esse falsum simpliciter; unde Deus non potest scire aliquid falsum, sicut non potest facere aliquid impossibile quod simpliciter est impossibile: et tamen sicut potest facere aliquid impossibile alicui, ita potest facere aliquid ignotum alicui.

AD DECIMUMSEXTUM dicendum, quod omne per accidens reducitur ad aliquid quod est per se: unde nihil prohibet aliquid quod est per accidens, ad id quod est per se reductum, esse magis tale: sicut nix sua albedine disgregat visum magis quam albedo parietis, eo quod albedo nivis est major albedine parietis: similiter remotio cursus Socratis est impossibilis per hoc

quod reducitur ad hoc impossibile per se, præteritum non fuisse, quod contradictionem implicat: unde nihil prohibet hoc esse magis impossibile quam id quod est impossibile alicui, quamvis non sit impossibile per accidens.

AD DECIMUMSEPTIMUM dicendum, quod in re qualibet naturali est naturalis ordo et habitudo ad causas omnes superiores: et inde est quod illa quæ fiunt in corporibus inferioribus ex impressione celestium corporum, non sunt violenta, licet videantur esse contraria naturalibus motibus inferiorum, ut patet in fluxu et refluxu maris, qui sequitur motum lunæ. Et multo minus est violentum quod a Deo fit in istis inferioribus.

AD DECIMUMOCTAVUM dicendum, quod quanto aliqua virtus activa est altior, tanto eandem rem potest perducere in altiorum effectum: unde natura potest ex terra facere aurum aliis elementis commixtis, quod ars facere non potest; et inde est quod res aliqua est in potentia ad diversa secundum habitudinem ad diversos agentes. Unde nihil prohibet quin natura creata sit in potentia ad aliqua fienda per divinam potentiam, quæ inferior potentia facere non potest: et ista vocatur potentia obedientiæ, secundum quod qualibet creatura Creatori obedit.

AD DECIMUMNONUM dicendum, quod ordinatio cujuslibet rei creatae ad suam operationem est a Deo; unde si ex divina providentia præter rerum naturalium operationem producitur aliquis effectus, non est inconveniens.

AD VICESIMUM dicendum, quod licet Deus faciat aliquem effectum præter actionem causæ naturalis, non tamen tollit ordinem causæ ad suum effectum; unde et in igne fornacis remanebat ordo ad comburendum, licet non combureret tres pueros in camino.

AD VICESIMUMPRIMUM dicendum, quod quando Deus agit aliquid contra cursum naturæ, non tollitur totus ordo universi, sed cursus qui est ex ordine unius particularis rei ad aliam. Unde non est inconveniens, si aliquando contra cursum naturæ aliquid fiat ad salutem hominis, quæ consistit in ordinatione ipsius ad ultimum finem universi.

ARTICULUS II. — *Utrum omnia quæ Deus facit præter causas naturales vel contra cursum naturæ, possint dici miracula.*
(Part. I, quæst. cv, art. 7.)

Secundo queritur, utrum omnia quæ Deus facit præter causas naturales vel contra cursum naturæ, possint dici miracula. Et videtur quod non. Quia, sicut ex verbis Augustini haberi potest (tract. viii in Joan., et III de Trin., cap. v), miraculum est *aliquid arduum et insolitum, supra facultatem naturæ et præterspem admirantis apparens*. Aliquando autem Deus operatur contra cursum naturæ etiam in minutis rebus; sicut cum ex aqua fecit vinum, Joan., ii capite; quæ tamen ope-

ratio præter operationem causarum naturalium fuit. Ergo non omnia quæ Deus facit præter causas naturales, miracula dici possunt.

2. Præterea, quod frequenter accidit, non potest insolitum dici. Sed hujusmodi operationes divinæ præter causas naturales Apostolorum tempore frequenter fiebant; unde dicitur, Act., v, quod in plateis ponebantur infirmi, etc. Ergo hujusmodi non erant insolita, et ita non erant miracula.

3. Præterea, illud quod natura potest operari non est supra facultatem naturæ. Sed quandoque divinitus fiunt præter naturales causas quæ etiam natura facere posset; sicut patet cum Dominus curavit socrum Petri a febris quibus tenebatur, ut dicitur, Luc., v. Ergo non fuit supra facultatem naturæ, et ita non fuit miraculum.

4. Præterea, mortuum reviviscere, non potest contingere per operationem naturalis causæ. Sed resuscitatio mortuorum, qua Deus in fine omnes mortuos vivificabit, est a sanctis expectata; unde in symbolo dicitur: *Especto resurrectionem mortuorum*. Ergo non omne illud quod Deus operatur præter causas naturales, est præter spem humanam, et ita non est miraculum.

5. Præterea, creatio cæli et terræ, et etiam creatio animarum rationalium est a Deo præter alias causas agentes: solus enim Deus creare potest, ut in alia questione, art. 1 et 4, est habitum. Sed tamen hæc non possunt dici miracula: quia hæc non fiunt ad gratiæ ostensionem, propter quam solam fiunt miracula, ut Augustinus dicit; sed ad naturæ institutionem. Ergo non omnia quæ Deus facit præter causas naturales, possunt dici miracula.

6. Præterea, justificatio impij fit a solo Deo præter causas naturales; nec est miraculum, sed magis finis miraculi: ad hoc enim miracula fiunt, ut homines convertantur ad Deum. Ergo non omnia quæ Deus facit præter causas naturales, sunt miracula.

7. Præterea, magis est mirum quod aliquid fiat a minus potente quam a magis potente. Sed Deus est potentior quam natura: cum autem natura aliquid operatur, non dicitur esse miraculum; sicut cum operatur sanationem infirmi, vel aliquid hujusmodi. Ergo multo minus potest dici miraculum, quando Deus illud operatur.

8. Præterea, monstra fiunt contra naturam; nec tamen dicuntur miracula. Ergo non omnia quæ contra naturam fiunt, miracula dici possunt.

9. Præterea, miracula fiunt ad fidei confirmationem. Sed incarnatio Verbi non est ad confirmationem fidei tanquam fidei argumentum, sed magis est sicut fidei objectum. Ergo non est miraculum; et tamen hoc solus Deus facit nulla alia causa

agente: ergo non omnia quæ Deus facit præter causas naturales, sunt miracula.

Sed contra, Augustinus (Anselmus, in lib. de peccato orig., cap. II, a med.) dicit, quod triplex est rerum cursus; naturalis, voluntarius et mirabilis. Ea autem quæ solus Deus operatur præter causas naturales, non pertinent ad cursum rerum naturalium, nec ad voluntarium; quia nec natura nec voluntas creata in eis operatur. Ergo pertinent ad cursum mirabilem, et ita sunt miracula.

Præterea, Richardus de Sancto Victore dicit, quod miraculum est opus Creatoris, manifestativum divinæ virtutis. Hujusmodi autem sunt quæ a Deo præter causas naturales fiunt. Ergo sunt miracula.

Respondeo dicendum, quod miraculi nomen a mirando est sumptum. Ad admirationem autem duo concurrunt, ut potest accipi ex verbis Philosophi in principio Metaph. (lib. I, cap. II, circa med.): quorum unum est, quod causa illius quod admiramur, sit occulta: secundum est quod in eo quod miramur, appareat aliquid per quod videatur contrarium ejus debere esse quod miramur; sicut aliquis posset mirari si videret ferrum ascendere ad calamitam, ignorans calamitæ virtutem, cum videatur quod ferrum naturali motu debeat tendere deorsum. Hoc autem contingit dupliciter: uno modo secundum se; alio modo quoad nos. Quoad nos quidem, quando causa effectus quem miramur, non est occulta simpliciter, sed occulta huic vel illi, nec in re quam miramur est dispositio repugnans effectui quem miramur, secundum rei veritatem, sed solum secundum opinionem admirantis: et ex hoc contingit quod id quod est uni mirum vel admirabile, non est mirum vel admirabile alteri; sicut sciens virtutem calamitæ per doctrinam vel per experimentum, non miratur prædictum effectum; ignorans autem miratur. Secundum se autem aliquid est mirum vel admirabile, cujus causa simpliciter est occulta, et quando in re est contraria dispositio secundum naturam effectui qui apparet; et ista non solum possunt dici mira in actu, vel mira in potentia, sed etiam miracula, quasi habentia in se admirationis causam. Causa autem occultissima et remotissima a nostris sensibus est divina, quæ in rebus omnibus secretissime operatur: et ideo illa quæ sola virtute divina fiunt in rebus illis in quibus est naturalis ordo ad contrarium effectum vel ad contrarium modum faciendi, dicuntur proprie miracula; ea vero quæ natura facit, nobis tamen vel alicui nostrum occulta, vel etiam quæ Deus facit, nec aliter nata sunt fieri nisi a Deo, miracula dici non possunt, sed solum mira vel mirabilia. Et ideo in definitione miraculi ponitur aliquid quod excedit naturæ ordinem, in hoc quod dicitur, *supra facultatem naturæ*, cui ex parte rei mirabilis respondet quod dicitur *arduum*. Et ponitur etiam aliquid quod excedit nostram cogni-

tionem, in hoc quod dicitur *præter spem admirantis apparens*; cui ex parte rei mirabilis respondet quod dicitur *insolitum*. Nam per consuetudinem aliquid in nostram notitiam familiaris venit.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod *arduum* quod ponitur in definitione miraculi, non pertinet ad rei magnitudinem secundum se consideratam, sed per comparationem ad facultatem naturæ. Unde quod in quacumque parva re Deus operatur quod natura operari non potest hoc arduum reputatur.

AD SECUNDUM dicendum, quod insolitum dicitur miraculum, quia est contra consuetum cursum naturæ, etiam si quotidie iteraretur; sicut transubstantiatio panis in corpus Christi frequentatur quotidie, nec tamen desinit esse miraculum: magis enim debet dici solitum quod in toto ordine universi communitur accidit quam quod in una sola re contingit.

AD TERTIUM dicendum, quod circa ea quæ Deus miraculose facit, talis solet adhiberi distinctio, quod quædam dicantur fieri supra naturam, quædam contra naturam, quædam præter naturam. Supra naturam quidem, inquantum in illum effectum quem Deus facit, natura nullo modo potest: quod quidem contingit dupliciter; vel quia ipsa forma inducta a Deo, omnino a natura induci non potest; sicut forma gloriæ, quam inducet Deus corporibus electorum, et sicut etiam incarnatio Verbi: vel quia etsi talem formam possit in aliquam materiam inducere, non tamen in istam: sicut ad causandum vitam natura potens est; sed quod in hoc mortuo natura vitam causet, hoc facere non potest. Contra naturam esse dicitur, quando in natura remanet contraria dispositio ad effectum quem Deus facit; sicut quando conservavit pueros illesos in camino, remanente virtute comburendi in igne, et quando aqua Jordanis stetit, remanente gravitate in ea; et simile est quod virgo peperit. Præter naturam autem dicitur Deus facere, quando producit effectum quem natura producere potest, illo tamen modo quo natura producere non potest, vel quia deficient instrumenta quibus natura operatur (sicut cum Christus convertit aquam in vinum, Joan. II, quod tamen natura aliquo modo facere potest, dum aqua in nutrimentum vitis assumpta, suo tempore in succum vvæ per digestionem producit), vel quia est in divino opere major multitudo quam natura facere consuevit, sicut patet de ranis quæ sunt productæ in Ægypto; vel quantum ad tempus, sicut cum statim ad invocationem alicujus sancti aliquis curatur, quem natura non statim, sed successive, et in alio tempore, non in isto curare posset; et sic accidit in miraculo inducto de socio Petri. Unde patet quod omnia hujusmodi, si accipiatur et modus et factum, facultatem naturæ excedunt.

AD QUARTUM dicendum, quod resurrectio mortuorum futura est præter spem naturæ, licet non sit præter spem gratiæ: de

qua duplici spe habetur Rom., VI, 18: *In spem contra spem credidit*.

AD QUINTUM dicendum, quod cælum et terra et etiam animæ rationales non sunt secundum ordinem naturalem nata creari ab alia causa quam a Deo; et ideo hujusmodi rerum creationes non sunt miracula.

Et similiter dicendum AD SEXTUM de justificatione impij.

AD SEPTIMUM dicendum, quod ea quæ fiunt a natura, fiunt etiam a Deo; sed ea quæ Deus miraculose facit, non fiunt a natura; et ideo ratio non procedit. Et præterea, natura operans est causa manifesta nobis. Deus autem est causa occulta; et propter hoc magis miramur opera Dei quam opera naturæ.

AD OCTAVUM dicendum, quod monstra licet fiant contra naturam particularem, non tamen fiunt contra naturam universalem.

AD NONUM dicendum, quod incarnatio Verbi est miraculum miraculorum, ut sancti dicunt, quia est majus omnibus miraculis, et ad istud miraculum omnia alia ordiantur: et propter hoc non solum est inducens ad alia credendum, sed etiam alia miracula inducunt ad hoc quod ipsum credatur. Nihil enim prohibet unum miraculum inducere ad fidem alterius; sicut resuscitatio Lazari inducit ad futuram resurrectionem credendam.

ARTICULUS III. — *Utrum creaturæ spirituales sua naturali virtute possint miracula facere.* (I part., quæst. CI, art. 2.)

Tertio queritur, utrum creaturæ spirituales sua naturali virtute possint miracula facere. Et videtur quod sic. Quod enim potest virtus inferior, multo magis potest virtus superior. Sed virtus creaturæ spiritualis est supra virtutem naturæ corporalis: unde dicitur Job, XLI, 24: *Non est potestas super terram quæ ei possit comparari*. Ergo creatura spiritualis potest facere illos effectus quos natura facit. Quando autem effectus naturalis fit non a causa naturali, sed occulta, est miraculum. Ergo creatura spiritualis potest facere miracula.

2. Præterea, quanto aliquid est magis actu, tanto est magis activum, eo quod unumquodque agit inquantum actu est. Sed formæ quæ sunt creaturæ rationales, sunt magis actuales quam formæ quæ sunt in creatura corporali, eo quod sunt magis immateriales. Ergo sunt magis activæ. Sed formæ quæ sunt in natura corporali, producunt sui similes in natura. Ergo multo magis possunt hoc facere formæ quæ sunt in mente creaturæ spiritualis; et sic poterit creatura rationalis facere effectus naturales præter causas naturales; quod est miraculosum.

3. Præterea, intellectus Angeli est propinquior divino intellectui quam intellectus humanus. Sed in intellectu humano sunt aliquæ formæ activæ, quæ scilicet sunt in intellectu practico, ut formæ artis. Ergo multo fortius in intellectu Angeli sunt for-

mæ activæ: nam ideas intellectus divini constat esse maxime activas.

4. Sed dices, quod formæ activæ quæ sunt in intellectu Angeli, applicantur ad effectum mediante corporali agente, sicut etiam formæ intellectus humani. — Sed contra, omnis virtus quæ non potest exire in actum nisi mediante instrumento corporali, frustra datur alicui, nisi detur ei organum corporale: frustra enim potentia motiva esset data animali, nisi darentur ei instrumenta motus. Sed Angelo non est naturaliter corpus unitum. Ergo virtus sua non requirit ad sui operis executionem corporeum activum.

5. Præterea, omnis virtus quæ excedit proportionem sui organi, potest habere aliquam actionem præter illud organum: quia enim oculus non adæquat virtutem totius animæ, efficit anima multas operationes non per oculum. Sed corpus non potest esse proportionatum ad totam virtutem Angeli. Ergo potest Angelus effectus aliquos facere non medianibus corporibus: et sic videtur quod virtute naturæ suæ possit miracula facere.

6. Præterea, plus excedit virtus Angeli omnem virtutem corpoream quam corpus cœli excedat elementaria corpora. Sed ex virtute cœlestis corporis fiunt aliqui effectus in istis inferioribus absque actionibus qualitatum activarum et passivarum, quæ sunt propriæ virtutes elementorum. Ergo multo fortius ex virtute Angeli possunt aliqui effectus in rebus naturalibus produci, non medianibus virtutibus corporum naturalium.

7. Præterea, secundum Augustinum (in III de Trin., cap. iv), omnia corpora a Deo per spiritum vitæ rationalem reguntur: et hoc idem dicit Gregorius (in IV Dial., non procul a fine): et sic videtur quod motus cœli et totius naturæ sit ab Angelis, sicut motus humani corporis est ab anima. Sed ab anima imprimuntur formæ in corpus præter virtutes naturales corporis activas: ex sola enim imaginatione aliquis caleseit et infrigidatur, et incurrit quandoque febrem vel etiam lepram, ut medici dicunt. Ergo multo fortius ex sola conceptione Angeli moventis cœlum præter actionem causarum naturalium, possunt sequi aliqui effectus in istis inferioribus: et sic potest Angelus facere miraculum.

8. Sed dices, quod accidit ex eo quod anima est forma corporis: non autem Angelus est forma corporalis creaturæ. — Sed contra, quidquid provenit ex anima per ejus operationem, provenit ex ea inquantum est motor, non inquantum est forma: non enim per operationem anima est forma corporis, sed motor. Prædictæ autem impressiones quæ fiunt in corpus ab anima, sequuntur impressionem animæ aliquid imaginantis. Ergo non sunt ab anima inquantum est forma, sed inquantum est motor.

9. Præterea, ex hoc Deus mirabilia facere potest, quia ejus virtus est infinita. Sed in libro de Causis (prop. xvi) dicitur, quod virtus intelligentiæ est infinita, præcipue ad inferius: quod etiam probari potest ex hoc quod movet motum cœli, ut ostensum est, qui natus est esse sempiternus: sempiternum enim motum movere non potest nisi virtus infinita, ut probatur in VIII Physic. (com. lxxx). Ergo videtur quod Angeli possint miracula facere etiam naturali virtute.

10. Præterea, in lib. de Causis (prop. xvi) dicitur, quod virtus omnis unita plus est infinita quam virtus multiplicata: et ibidem Commentator dicit, quod quanto virtus intelligentiæ magis aggregatur et unitur, magnificatur et vehementer fit et efficit operationes mirabiles. Loquitur autem ibi Commentator de naturali virtute intelligentiæ: nam virtutem gratiæ non cognovit. Ergo Angelus sua virtute naturali mirabilia facere potest.

11. Sed dicendum, quod Angelus potest mirabilia facere non virtute propria, sed virtute naturalibus rebus a Deo indita, applicando hujusmodi res ad effectum quem intendit. — Sed contra, applicatio hujusmodi seminum naturalium, in quibus existunt activæ virtutes naturæ, ad effectum aliquem, esse non potest nisi per motum localem. Sed ejusdem rationis esse videtur quod corpora obediant vel non obediant substantiæ spirituali ad motum localem et alios motus: nam quilibet motus naturalis habet proprium et determinatum motorem. Ergo si possunt Angeli suo imperio applicare hujusmodi semina ad effectum naturæ per motum localem, poterunt etiam per motum alterationis vel generationis formam aliquam in materia inducere ex solo imperio: quod est mirabilia facere.

12. Præterea, ejusdem virtutis secundum genus est imprimere formam in materia et impedire ne imprimatur: sicut enim virtute corporis forma ignis inducitur in materia, ita virtute alicujus corporis talis formæ inductio impeditur. Sed virtute spiritualis creaturæ impeditur ne ab agente naturali forma in materia imprimatur: dicitur enim esse expertum quod virtute alicujus scripti aliquis in igne positus non fuit combustus: quod planum est non fuisse operationis divini, quæ pro meritis, sine aliquibus scriptis, pœnas a sanctis suis repellit: et sic remanet quod fuerit factum dæmonis virtute. Ergo videtur quod pari ratione fieri possit quod spiritualis creatura ex solo imperio formam in materia inducere possit absque corporali agente. Et nihilominus hoc ipsum miraculosum videtur quod homo in igne positus non comburatur, sicut patet in miraculo trium puerorum.

14. Præterea, nobilior est forma quæ est in imaginatione et in sensu, quam forma quæ est in materia corporali, quanto est magis immaterialis. Sed spiritualis creatura in phantasiam et sensum potest imprimere aliquam formam, ut videatur aliquid aliter quam sit: unde dicit Augustinus (in x vulg. de Civit.

Dei, cap. XVIII, parum ante med.): *Nec sane dæmones naturas creant; sed specie tenus quæ a Deo vero sunt creata, commutant*: et postea subjungit, quod hoc fit per immutationem phantasie. Ergo multo fortius potest imprimere formam in materiam corporealem; et sic idem quod prius.

14. Sed dicendum, quod immutatio phantasie a dæmone non fit per hoc quod novæ formæ imprimantur, sed per compositionem et divisionem formarum præexistentium. — Sed contra anima est nobilior quam natura corporalis. Si ergo dæmon per suam virtutem potest facere illud quod est propria operatio animæ sensitivæ, scilicet componere et dividere imagines; videtur quod multo fortius possit facere sua virtute operationes naturæ corporeæ; et sic idem quod prius.

15. Præterea, sicut se habet virtus ad virtutem, ita se habet operatio ad operationem. Sed virtus Angeli non dependet a virtute creaturæ corporalis. Ergo nec ejus operatio ab operatione creaturæ corporalis; et sic præter naturales causas potest miraculose operari.

16. Præterea, sicut facere aliquid ex nihilo est infinitæ virtutis propter infinitam distantiam entis ad nihil; ita reducere aliquid in actum de potentia, subest virtuti finitæ. Inter virtutes autem finitas maxima est virtus Angeli. Ergo Angelus sua virtute potest educere in actum omnes formas quæ sunt in potentia materiæ, absque actione alicujus causæ naturalis; et sic idem quod prius.

17. Præterea, omne agens non impeditur agit et patitur. Sed Angelus agens in ista corporalia nullo modo patitur ab eis. Ergo non impeditur quin sua actione possit miracula facere præter causas naturales agendo.

Sed contra, ex hoc Deus miracula facit quod natura est ei subjecta. Non est autem subjecta Angelis; non enim Angelis subjecti Deus orbem terræ, ut dicitur ad Hebr., II. Ergo Angeli sua naturali virtute miracula facere non possunt.

Præterea, Augustinus dicit (in III de Trin., cap. VIII, in princ.), quod non est putandum Angelis transgressoribus ad naturam servire corporalium rerum materiam. Serviret autem eis, si ex virtute suæ naturæ creatura spiritualis miracula facere posset. Ergo miracula facere non possunt.

Respondeo dicendum, quod Augustinus in II de Trin. (cap. X, a med.) postquam questionem istam pertractaverat diligenter, concludit in fine: *Mihi omnino utile est ut meminerim virtutum mearum, fratresque meos admoneam ut meminerint suarum; ne ultra quam tutum est humana progrediatur infirmitas, quemadmodum enim hoc faciunt Angeli, vel potius quemadmodum Deus hoc faciat per Angelos suos, nec oculorum acie penetrare, nec fiducia rationis enucleare, nec propectu mentis*

d) In editis dæst non.

comprehendere valeo; ut tam certus loquar ad omnia que requiri de his rebus possunt, quam si essem Angelus aut propheta aut apostolus. Unde et hac moderatione adhibita, absque assertionem et sententiam melioris præjudicio, procedendum est, quantum ratio et auctoritas poterit adjuvare. Sciendum est ergo quod circa hanc questionem inveniuntur philosophi dissensisse. Avicenna namque posuit, quod substantia spiritualis quæ coelos movet, non solum mediante celestis motu effectus in inferioribus corporibus causat, sed etiam præter omnem corporis actionem; volens quod materia corporalis multo magis obediatur conceptione et imperio prædicto spiritualis substantiæ quam contrariis agentibus in natura, vel cuicumque corpori agenti. Et ex hac causa provenire dicit, quod quandoque inusitate permutationes fiunt aeris, et infirmitatum curationes, quæ nos miracula appellamus. Et ponit exemplum de anima quæ corpus movet; ad ejus imaginationem absque omni alio corporali agente transmaturatur corpus et ad calorem et ad frigus; et quandoque ad febrem vel lepram. Hæc autem positio satis convenit simpliciter ab eo suppositis; ponit enim quod agentia naturalia solummodo disponunt materiam; formæ autem substantiales sunt a substantia spirituali, quam appellat datorem formarum; unde materia ex naturali ordine obedit spirituali substantiæ ad recipiendum ab ea formam; et ideo non est mirum, si etiam præter ordinem corporaliū agentium, aliquas formas solo imperio in materiam imprimat. Si enim materia obedit substantiæ separatæ ad receptionem formæ substantialis, non erit inconveniens si obediatur ad recipiendum etiam dispositiones ad formam; hoc enim patet esse minoris virtutis. Sed secundum opinionem Aristotelis et sequentium eum, hoc non potest stare; probat enim Aristoteles duplici ratione, quod formæ non imprimuntur in materiam ab aliqua substantia separatæ, sed reducuntur in actum de potentia materiæ per actionem formæ in materia existentis. Quorum primam ponit in VII Metaph. (com. XXV, XXVII et XXXII), quia, secundum quod ibi probatur, id quod fit, proprie est compositum, non forma vel materia; compositum enim est quod proprie habet esse. Omne autem agens agit sibi simile; unde oportet quod id quod est faciens res naturales actu existere per generationem, sit compositum, non forma sine materia, hoc est substantia separatæ. Alia probatio ponitur in VIII Phys.: quia cum idem semper natum sit idem facere; quod autem generatur vel corrumpitur vel alteratur, aut augetur vel diminuitur, non semper eodem modo se habet; oportet quod illud quod est generans et movens secundum hujusmodi motus, non sit semper eodem modo se habens, sed aliter et aliter. Hoc autem non potest esse substantia separatæ, quia omnis talis substantia est immobilis; omne enim quod movetur, corpus est, ut in VI Phys. (a com. LXXXVI usque ad XC) probatur. Unde id quod est immediata causa

reducens formam de potentia in actum per generationem et alterationem, est corpus aliter et aliter se habens, secundum quod accedit et recedit per motum localem. Et inde est quod substantia separata suo imperio in corpore causat immediate motum localem, et eo mediante causat alios motus, quibus mobile acquirit aliquam formam. Et hoc rationabiliter accidit. Nam motus localis est primus et perfectissimus motuum, utpote qui non variat rem quantum ad rei intrinseca, sed solum quantum ad exteriorem locum; et ideo per primum motum suum, scilicet localem, corporalis natura a spirituali movetur. Secundum hoc ergo corporalis creatura obedit imperio spiritualis secundum naturalem ordinem ad motum localem, non autem ad aliquis formæ receptionem; quod quidem intelligendum est de natura spirituali creata, cujus virtus et essentia est limitata secundum determinatum genus; non de substantia spirituali increata, cujus virtus est infinita, non limitata ad aliquod genus secundum regulam alicujus generis. Et huic opinioni quantum ad hoc consentit fides; unde Augustinus dicit (in III de Trin., cap. VIII et IX), quod Angelis non servit ad nutum materia corporalis. In hoc tamen differt sententia fidei a positione philosophorum; philosophi enim prædici ponunt substantias separatas movere suo imperio cœlestia corpora motu locali; motum autem localem in istis inferioribus non causari immediate a substantia separata, sed ab aliis moventibus naturaliter aut voluntarie aut violenter. Unde et Alexander commentator omnes effectus qui tribuuntur a nobis Angelis vel dæmonibus in istis inferioribus, attribuit impressioni corporum cœlestium; quod non videtur sufficienter esse dictum. Nam hujusmodi effectus non fiunt aliquo determinato cursu, sicuti ea quæ fiunt per actionem naturalem superiorum vel inferiorum corporum. Et præterea aliqui effectus inveniuntur in quos nullo modo corpora cœlestia possent; sicut quod virgæ converterentur statim in serpentes, et multa hujusmodi. Fidei autem sententia est, quod non solum corpora cœlestia suo imperio moveant localiter, sed etiam alia corpora, Deo ordinante et permitte. Movent ergo localiter suo imperio corpora in quibus est vis activa naturalis ad aliquem effectum producendum, quæ Augustinus (lib IX super Gen., cap. XVII), appellat naturæ semina; et sic operatio eorum non erit per modum miraculi, sed per modum artis. In miraculis enim producuntur effectus absque actionibus naturalibus, a causa supernaturali. Producere autem aliquem effectum quem vel natura producere non potest, vel non ita convenienter, mediante actione principiorum naturalium, artis est. Unde Philosophus dicit in II Phys. (com. XXII et LXXIX), quod ars imitatur naturam et quædam perficit quæ natura facere non potest, in quibusdam etiam naturam juvat: sicut medicus juvat naturam ad sanandum, alterando et digerendo per appositionem eorum quæ ad hoc

naturalem virtutem habent. In effectibus autem hujusmodi producendis ars Angelii boni vel mali efficacior est et meliores effectus facit quam ars humana; et hoc propter duo. Primo, quia cum effectus corporales in inferioribus maxime dependeat a cœlestibus corporibus, tunc præcipue ars potest sortiri effectum quando virtus cœlestis corporis ad hoc cooperatur. Unde in operibus agriculturæ et medicinæ valet consideratio motus et situs solis et lunæ et aliarum stellarum, quarum virtutes, situs et motus multo certius cognoscunt Angeli naturali cognitione quam homines. Unde horas eligere possunt (1) melius, in quibus virtus cœlestis corporis ad effectus intentos magis cooperetur. Et hæc videtur esse ratio quare nigromantici in invocationibus dæmonum situs stellarum observant. Secunda ratio est, quia virtutes activas et passivas in corporibus inferioribus melius noverunt quam homines, et facilius et celerius applicare possunt ad effectum, utpote qui imperio suo corpora localiter movent; unde etiam medici mirabiliores effectus in sanando faciunt, quia plura de virtutibus rerum naturalium sciunt (2). Tertia ratio potest esse, quia cum instrumentum agat non solum in virtute sua, sed in virtute moventis (inde etiam corpus cœlestis aliquem effectum habet ex virtute substantiæ spiritualis moventis, sicut quod est causa vitæ, ut patet in animalibus ex putrefactione generatis, et calor naturalis, in quantum est instrumentum animæ vegetabilis, agit ad speciem carnis); non est inconveniens ponere quod ipsa corpora naturalia, in quantum sunt nota a spirituali substantia, sortiantur majorem effectum; quod videri potest ex hoc quod Gen., vi, 4, dicitur: *Gigantes erant super terram in diebus illis; postquam enim ingressi sunt filii Dei ad filias hominum, illeque genuerunt, isti sunt potentes a seculo viri famosi*; et Glossa quædam (ordinaria) ibidem dicit, quod non est incredibile, a quibusdam dæmonibus, qui mulieribus sunt incubi hujusmodi homines, scilicet gigantes, esse procreatos. Sic ergo patet quod Angeli boni vel mali virtute naturali miracula facere non possunt; sed quosdam mirabiles effectus, in quibus eorum operatio est per modum artis.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod licet naturalis potestas Angeli vel dæmonis sit major quam naturalis potestas corporis; non tamen est ad hoc quod immediate formam in materia inducat, sed mediante corpore; unde hoc facit nobilissimum quam corpus; quia primum movens principaliter est in agendo quam secundum.

AD SECUNDUM dicendum, quod formæ rerum naturalium in mente angelica existentes sunt magis actuales quam formæ quæ sunt in materia; et propter hoc sunt immediatum principium perfectioris operationis, quæ est intelligere; operationis vero quæ est actio materiam transmutans, non sunt immediatum princi-

(1) *Al.* possumus. — (2) *Al.* faciunt.

pium; sed mediante voluntate, et voluntas mediante virtute, et virtus immediate movet motum localem; quo motu mediante, est causa aliorum motuum, et est causa aliqua inductionis formæ in materia.

AD TERTIUM dicendum, quod formæ etiam quæ sunt in intellectu humano, non sunt activæ rerum artificialium, nisi mediante voluntate et virtute moviæ et organis naturalibus et instrumentis artificialibus.

AD QUARTUM dicendum, quod virtus cui potest aliquod organum adhiberi, quod sibi respondeat quantum ad omnem operationem, debet habere organum conjunctum, sicut virtus visiva oculum. Nullum autem corpus poterat hoc modo Angelo respondere, quod ejus virtutem adæquaret; et ideo non habuit Angelus corporeum organum naturaliter conjunctum. Unde et philosophi qui posuerunt substantias separatas non habere effectus in istis inferioribus nisi mediante cælo, posuerunt aliquam substantiam spiritualem uniri cælo ut proprio instrumento, quam animam cæli dicebant. Aliam vero non unitam dicebant intelligentiam, a qua movetur anima cæli, sicut desiderans a desiderato.

AD QUINTUM dicendum, quod Angelus etsi cælum moveat, potest tamen habere actionem in hæc inferiora absque motu cæli movendo alia corpora, et absque omni corpore intelligendo; licet forma (1) in materia absque corporali agente imprimere non possit.

AD SEXTUM dicendum, quod cælum, cum sit agens corporeum, potest esse immediatum alterans et movens ad formam; non est autem simile de Angelis.

AD SEPTIMUM dicendum, quod anima naturali ordine suo imperio movet corpus localiter; nam vis ejus appetitiva est imperans motum, et corpus obedit ad nutum; quod etiam est per virtutes motivas quæ sunt organis affixæ et fluunt ab anima in corpus, quod est ab anima formatum. Aliæ vero alterationes, ut calefactionis, infrigidationis, et similibus, sequuntur ab anima mediante motu locali. Patet etiam quod ex ipsa imaginatione sequitur passio per quam aliquo modo variatur motus cordis et spirituum: ex quibus vel retractis ad cor vel diffusis in membra, sequitur aliqua alteratio in corpore; quæ etiam potest esse infirmitatis causa, præcipue si sit materia disposita.

Et per hoc patet solutio ad OCTAVUM.

AD NONUM dicendum, quod virtus Angeli dicitur infinita inferiori, in quantum non est virtus in materia recepta, et per hoc non limitatur ab inferiori recipiente; non tamen est infinita superius, ut supra dicitur; quia a Deo recipitur in Angelo esse finitum; et ideo ejus substantia determinatur ad aliquod genus, et per consequens ejus virtus determinatur ad aliquem modum agendi; quod de Deo dici non potest.

(1) An. formam.

AD DECIMUM dicendum, quod licet Angelus faciat res mirabiles per modum artis, ut supra dictum est: non tamen facit miracula.

AD UNDECIMUM dicendum, quod licet motus locales inferiorum corporum sint a determinatis motoribus naturalibus, sicut et alii motus; tamen corporalis creatura naturali ordine obedit spirituali ad motum localem, non ad alios motus, ratione supradicta; et præcipue si virtus ejus non est determinata ad aliquod corpus sicut est virtus animæ ad corpus sibi conjunctum.

AD DUODECIMUM dicendum, quod sicut substantia spiritualis creata non potest suo imperio imprimere formam in materia, ita non potest suo imperio impedire quin imprimatur ab agente naturali; et si hoc aliquando faciat, facit per appositionem alicujus impedimenti naturalis, quamvis sensus humanos lateat; et præcipue cum possit flammam ignis localiter movere, ut combustibili non tantum appropinquet.

AD DECIMUMTERTIUM dicendum, quod creatura spiritualis separata potest immutare phantasiam naturali virtute, non per imperium inducendo formas in organo phantasie, sed per aliquam commotionem spirituum et humorum; patet enim quod aliqua transmutatione in his facta phantasmata apparent, ut in phreneticis et dormientibus. Et ad hanc phantasie immutationem (1) etiam quædam res naturales dicuntur efficaciam habere, quibus nigromantici uti dicuntur ad visus illudendos.

Et per hoc patet responsio ad DECIMUMQUARTUM.

AD DECIMUMQUINTUM dicendum, quod sicut virtus Angeli est supra virtutem corporis celestis, ita et operatio, ut dictum est; non tamen ad hoc quod immediate formam in materia solo imperio inducat.

AD DECIMUMSEXTUM dicendum, quod finita virtus potest de potentia in actum aliquid adducere, non tamen quælibet finita, nec quolibet modo; quælibet enim virtus finita habet determinatum modum agendi.

AD DECIMUMSEPTIMUM dicendum, quod etsi nihil impediatur agens aliquid, non potest id ad quod virtus sua non se extendit; sicut ignis non potest infrigidare, etiam si nihil exterius impediatur. Unde non sequitur, si Angeli non possint imperio suo formam in materia inducere, quod ab extrinseco impediuntur; sed quia ad hoc virtus eorum naturalis non se extendit.

ARTICULUS IV. — *Utrum boni Angeli et homines per aliquod donum gratiæ miracula facere possint.*

Quarto queritur, utrum boni Angeli et homines per aliquod donum gratiæ miracula facere possint. Et videtur quod sic.

(1) Al. imitationem.

Ordines enim (1) Angelorum non sunt constituti nisi ad ea quae Angeli faciunt. Sed ordo aliquis Angelorum institutus est ad miracula faciendum. Dicit enim Gregorius in homil. quadam (homil. xxxiv. in Evang.), quod Virtutes sunt per quas signa et miracula frequentius fiunt. Ergo Angeli per gratiam miracula facere possunt.

2. Præterea, Act., vi, 8, dicitur: *Stephanus plenus gratia et fortitudine, faciebat prodigia et signa magna in populo*. Non autem præmitteretur Dei gratia, nisi actus sequens ex gratia procederet. Ergo per virtutem gratiæ etiam homines miracula facere possunt.

3. Præterea, donum gratiæ non datur nisi ad id quod per habentem gratiam fieri potest. Sed aliquibus datur donum gratiæ gratis datæ ad miracula facienda; unde dicitur I ad Cor., xii, 9: *Alii datur gratia sanitatum in uno spiritu, alii operatio virtutum*. Ergo sancti per gratiam miracula facere possunt.

4. Sed dicebatur, quod sancti dicuntur miracula facere non agendo, sed impetrando a Deo ut fiunt. — Sed contra, impetratio orationis fit per ea quae reddunt orationem Deo acceptam. Hoc autem fit per fidem, caritatem et alias virtutes pertinentes ad gratiam gratum facientem. Non ergo oportet ad signa facienda dari sanctis aliquid donum gratiæ gratis datæ.

5. Præterea, in II Dial. (cap. xxx. in med.) Gregorius dicit, quod *qui devota mente Deo adherent, cum rerum necessitas exposcit, exhibere signa modo utroque solent, ut mira quæque aliquando ex prece faciunt, aliquando ex potestate*. Quod autem aliquis ex potestate facit, operando facit, non solum impetrando. Ergo Angeli et sancti homines etiam agendo miracula faciunt.

6. Præterea, triplex est rerum cursus, secundum Anselmum (in lib. de Peccato originali, cap. xi), naturalis, voluntarius et mirabilis. Sed in cursu rerum naturali Angeli tanquam medi inter Deum et corpora naturalia aliquid agunt, ut dicit Augustinus (in III de Trin., cap. iv, non procul a princ.): *Omnia corpora a Deo reguntur per spiritum vite rationalem*; et Gregorius (in IV Dial., cap. v, non procul a fin.) dicit: *Nihil in hoc mundo visibili, nisi per creaturam invisibilem disponi potest*. Similiter etiam cursum rerum voluntarium; nam ipsi Angeli sunt medi inter nos et Deum, illuminationes a Deo acceptas in nos deferentes. Ergo etiam in cursu rerum mirabilium Angeli sunt medi, ita quod eis agentibus miracula fiunt.

7. Sed dicendum, quod Angeli sunt medi non sicut agentes virtute propria, sed virtute divina. — Sed contra, quicumque operatur in virtute alterius, aliquo modo agit id quod fit per

(1) *Al. deest enim.*

illam virtutem. Si ergo Angeli in virtute divina operantur ad miracula facienda, ipsi aliquo modo agunt.

8. Præterea, lex vetus miraculose a Deo est tradita; unde habetur Exod., xix, quod ceperunt audiri tonitrua ac micare fulgura, et nubes densissima operire montem. Sed lex data est per Angelos, sicut habetur Galat., iii. Ergo per Angelos miracula fiunt.

9. Præterea, Augustinus, dicit (in I de Doct. christ., circa princ.): *Omnis res quae habetur et non datur, si in dando deficit, nondum habetur quomodo habenda est*. Sed potestas faciendi miracula est in Deo; et si alteri daret in eo non deficeret. Ergo si non dedit aliis hanc potestatem, videtur quod non habeat eam qualiter habenda est; et ita videtur quod Angelis et hominibus Deus dederit potentiam miracula faciendi.

Sed contra est quod dicitur in Psal. lxxxi, 18: *Qui facit miracula magna solus*.

Præterea, sicut dicit Bernardus (in lib. de Dispensatione et præcepto), ille solus potest legem immutare vel dispensare in lege, qui legem condidit; sicut patet in legibus humanis, quod solus imperator potest legem immutare qui legem condidit. Sed solus Deus legem naturalis cursus instituit. Ergo ipse solus potest miracula facere, præter cursum naturalem agendo.

Respondeo dicendum, quod Angeli supra naturalem potestatem quam habent agendi, possunt aliquid per donum gratiæ, in quantum sunt divinæ virtutis ministri. Et potest dici, quod ad miracula facienda Angeli tripliciter operantur. Uno modo precibus impetrando; qui modus et hominibus et Angelis potest esse communis. Alius modus est secundum quod Angeli materiam disponunt sua naturali virtute ad hoc quod miraculum fiat; sicut dicitur quod in resurrectione colligent pulveres mortuorum, qui divina virtute reducentur ad vitam. Sed hic modus proprius est Angelorum; nam humani spiritus, cum sint corporibus uniti, in exteriora operari non possunt nisi corpore mediante, ad quod sunt quodammodo naturaliter alligati. Tertius modus est quod operentur etiam aliquid coagendo; quem quidem modum Augustinus sub dubio relinquit (in XXII de Civ. Dei, cap. ix, a med.), sic dicens: *Sive enim Deus ipse per se ipsum miro modo, sive per suos ministros etiam faciat, sive etiam per martyrum spiritus, sive per homines adhuc in corpore constitutos, sive omnia ista per Angelos, quibus invisibiliter imperat, operetur (ut quæ per martyres fieri dicuntur, eis orantibus tantum et impetrantibus, non etiam operantibus fiant) sive aliis modis, qui nullo modo comprehendendi a mortalibus possunt; tamen attestantur hæc miracula fidei, in qua carnis in æternum resurrectio prædicatur*. Sed Gregorius (in II Dialog., cap. xxx), hanc questionem determinare videtur, dicens, quod sancti homines etiam in carne viventes

non solum orando et impetrando, sed etiam potestativæ, ac per hoc, cooperando miracula faciunt; quod probat et ratione et exemplis. Primo ratione quidem; quia si hominibus data est potestas filios Dei fieri, non est mirum, si ex potestate mira facere possunt. Exemplis autem; quia Petrus Ananiam et Saphiram mentientes, morti increpando tradidit, nulla oratione præmissa, ut habetur Act., v. Beatus etiam Benedictus dum ad brachia cujusdam ligati rustici oculos deflexisset, tanta se celeritate cœperunt illigata brachiis lora dissolvere, ut dissolvi tam concite nullum hominum festinatione potuissent. Unde concludit, quod sancti quandoque faciunt miracula orando, quandoque ex potestate. Qualiter autem hoc esse possit, considerandum est. Constat autem quod Deus solo imperio miracula operatur. Videmus autem quod imperium divinum ad inferiores rationales spiritus, scilicet humanos, mediantibus superioribus, scilicet Angelis, pervenit, ut in legis veteris latine apparet; et per hunc modum per spiritus angelicos vel humanos, imperium divinum ad corporales creaturas pervenire potest, ut per eas quodammodo naturæ præsentetur divinum præceptum; et sic agant quodammodo spiritus humani vel angelici, ut instrumentum divinæ virtutis ad miraculi perfectionem; non quasi aliqua virtute habitualiter in eos manente, vel gratuita vel naturali, in actum miraculi possint (quia sic quodcumque vellent, miracula facere possent; quod tamen Gregorius (in II Dial., ubi sup.) non esse verum testatur; et probat per exemplum Pauli, qui stimulum a se removeri petiit, nec impetravit; et per exemplum Benedicti, qui detentus fuit contra suam voluntatem per pluviam sororis precibus impetratam); sed virtus ad cooperandum Deo in miraculis in sanctis intelligi potest ad modum formarum imperfectarum, quæ intentiones vocantur, quæ non permanent nisi per præsentiam agentis principalis, sicut lumen in aere et motus in instrumento; et talis virtus potest intelligi donum gratiæ gratis datæ, quæ est gratia virtutum vel curationum; ut sic hæc gratia quæ datur ad operandum supernaturaliter, sit similis gratiæ prophetiæ, quæ datur ad supernaturaliter cognoscendum, per quam Propheta non potest quodcumque vult prophetare, sed solum cum spiritus prophetiæ cor ejus tangit, ut Gregorius probat (in I homil. super Ezech.). Nec est mirum, si per hunc modum spirituali creatura Deus instrumentaliter utitur ad faciendum mirabiles effectus in natura corporali, cum etiam corporali creatura utatur instrumentaliter ad spirituum justificationem, ut in sacramentis patet.

Et per hoc patet responsio ad objecta. Nam verum est quod solus Deus miracula facit per auctoritatem: verum est etiam quod potestatem miracula faciendi creaturæ communicet secundum capacitatem creaturæ, et divinæ sapientiæ ordinem;

ita quod creatura per gratiam miracula ministerio operetur.

ARTICULUS V. — *Utrum etiam dæmones operentur ad miracula faciendâ.*

Quinto quæritur, utrum etiam dæmones operentur ad miracula faciendâ. Et videtur quod sic. Dicitur enim Matth., xxiv: *Surgent pseudochristi et pseudoprophete, et dabunt signa magna et prodigia.* Sed hæc non operabuntur nisi per virtutem dæmonum. Ergo dæmones operantur ad miracula faciendâ.

2. Præterea, subito sanare infirmum, miraculum est; sicut miraculum fuisse dicitur quod Christus socrum Petri sanavit, ut habetur Luc., iv. Hoc autem etiam dæmones possunt facere: nam medicinæ adhibitiæ infirmo sanitatem accelerant; possunt autem dæmones agilitate suæ naturæ medicinas efficaces ad sanandum, quas bene cognoscunt, adhibere ad sanandum, et sic, ut videtur, possunt subito sanare. Ergo possunt subito miracula facere.

3. Præterea, facere mutos loqui est miraculum. Majus autem miraculum videtur esse quod canis loquatur vel cantet; quod Simon Magus faciebat, ut legitur, virtute dæmonis. Ergo potest facere miraculum.

4. Præterea, Valerius Maximus narrat (lib. I, cap. viii, paulo a princ.) quod Fortunæ simulacrum, quod Romæ erat via Latina, non semel, sed bis ita locutum est his verbis: *Rite me matronæ vidistis, riteque dedicastis.* Quod autem lapides loquantur, majus est miraculum quam quod muti loquantur; quod tamen est miraculosum. Ergo videtur quod dæmones miracula facere possunt.

5. Præterea, legitur in historiis (id refert August., X de Civ. Dei, cap. xxvi, a med.) quod quædam virgo vestalis in signum pudicitie conservatæ, aquam in vase perforato de Tyberi portavit, nec tamen aqua effusa est: quod fieri non potuit nisi per hoc quod retinebatur aqua ne flueret, aliqua non naturali virtute; quod patet esse miraculum in Jordanis divisione et ejus statione. Ergo dæmones possunt facere miracula.

6. Præterea, multo difficilius est hominem transformari in aliquod animal brutum quam aquam transformari in vinum. Sed aquam transformari in vinum, est miraculum, ut patet Joan., ii. Ergo multo fortius hominem transformari in aliquod animal brutum. Sed dæmonis virtute homines transformantur in bruta, sicut Varro narrat (Augustinus id refert XVIII de Civit. Dei, cap. xvi, xvii, xviii), socios Diomedis a Troja revertentes in aves fuisse conversos, quæ longo tempore post circa templum Diomedis volabant: narrat etiam quod Cyrees famosissima maga socios Ulyssis mutavit in bestias, et quod Arcades quodam stagno